

LIGJ
Nr.9984, datë 11.9.2008

**PËR RATIFIKIMIN E “MEMORANDUMIT TË MIRËKUPTIMIT NDËRMJET
REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË DHE KOMUNITETIT EUROPIAN PËR
PJESËMARRJEN E REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË NË PROGRAMIN E
KOMUNITETIT “PROGRAMI I VEÇANTË PËR SIPËRMARRJEN DHE
NOVACIONIN (EIP) TË PROGRAMIT KUADËR TË KONKURRUESHMËRISË DHE
NOVACIONIT, 2007-2013””**

Në mbështetje të neneve 78, 83 pika 1 dhe 121 të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

**KUVENDI
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË**

VENDOSI:

Neni 1

Ratifikohet “Memorandumi i mirëkuptimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Komunitetit European për pjesëmarrjen e Republikës së Shqipërisë në programin e komunitetit “Programi i veçantë për sipërmarrjen dhe novacionin (EIP) të programit kuadër të konkurrueshmërisë dhe novacionit, 2007-2013””.

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

**Shpallur me dekreten nr.5888, datë 17.9.2008 të Presidentit të Republikës së Shqipërisë,
Bamir Topi**

MEMORANDUM MIRËKUPTIMI
NDËRMJET KOMUNITETIT EUROPIAN DHE REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË MBI
PJESËMARRJEN E REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË NË PROGRAMIN E KOMUNITETIT
“PROGRAMI I VEÇANTË PËR SIPËRMARRJEN DHE NOVACIONIN (EIP) TË
PROGRAMIT KUADËR TË KONKURRUESHMËRISË DHE NOVACIONIN (2007 DERI MË
2013)”

Komisioni i komuniteteve europiane, këtu i referuar “Komisioni”, në emër të Komunitetit European, nga njëra anë, dhe Republika e Shqipërisë, këtu e referuar Shqipëria, nga ana tjetër, ndërsa:

1. Marrëveshja kuadër ndërmjet Komunitetit European dhe Republikës së Shqipërisë mbi parimet e përgjithshme të pjesëmarrjes së Republikës së Shqipërisë në Programet e Komunitetit që u nënshkrua më 22 nëntor 2004, dhe hyri në fuqi më 22 gusht 2005¹ (këtu të referuar: Marrëveshja kuadër) përcakton parimet e përgjithshme për pjesëmarrjen e Shqipërisë në programet e Komunitetit, duke i lënë Komisionit dhe autoriteteve kompetente të Shqipërisë të përcaktojë termat dhe kushtet e veçanta, duke përfshirë kontributin financiar, në lidhje me këtë

¹ GZ L 192, 22.7.2005, f. 1, 2, 78

pjesëmarrje në secilin program të veçantë;

2. Në pajtim me nenin 1 (2) të Marrëveshjes kuadër, Shqipëria lejohet të marrë pjesë në programet e Komunitetit të përcaktuara ose rinovuara pas hyrjes në fuqi të Marrëveshjes dhe që përmban një dispozitë hyrëse që parashikon pjesëmarrjen e Shqipërisë;

3. Programi kuadër i konkurrueshmërisë dhe novacionit u vendos me vendimin Nr 1639/2006/EC të Parlamentit Europian dhe e Këshillit të datës 24 tetor 2006²;

4. Në pajtim me nenin 4 (c) të vendimit 1639/2006/EC, vendet e Ballkanit Perëndimor mund të marrin pjesë në program në pajtim me dispozitat që vendosen me ato vende pas arritjes së Marrëveshjeve Kuadër në lidhje me pjesëmarrjen e tyre në programet e Komunitetit, kanë rënë dakord si më poshtë.

Neni 1 **Programi**

Shqipëria do të marrë pjesë në “Programin e veçantë të sipërmarrjes dhe novacionit (EIP) të programit kuadër të konkurrueshmërisë dhe novacionit (CIP)”, (këtu referuar si “Programi”), në pajtim me kushtet e përcaktuara në marrëveshjen kuadër të lidhur në emër të Komunitetit më 2 qershor 2005 ndërmjet Komunitetit Europian dhe Shqipërisë mbi parimet e përgjithshme për pjesëmarrjen e Shqipërisë në programet e Komunitetit, dhe sipas termave dhe kushteve të përmendura në këtë memorandum mirëkuptimi.

Neni 2 **Termat dhe kushtet në lidhje me pjesëmarrjen në program**

1. Shqipëria do të marrë pjesë në aktivitetet e programit në pajtim me objektivat, kriteret dhe procedurat dhe afatet e përcaktuara në vendimin nr.1639/2006/EC të Parlamentit Europian dhe të Këshillit të datës 24 tetor 2006 sipas kushteve të mëposhtme:

- që nga viti 2008, pjesëmarrja do të jetë e hapur për masat e mëposhtme të programit:
- projekte pilot dhe të riprodhimit në treg të novacionit dhe ekonovacionit;
- analiza e politikave, zhvillimi, bashkërendimi dhe binjakëzimi.

Nëse Komisioni do të lançojë gjatë programit një ftesë të tretë për pjesëmarrje në rrjetin e ndërmarrjeve në Europë (EEN), Shqipëria do të lejohet të marrë pjesë në atë pjesë të programit.

2. Termat dhe kushtet e zbatueshme për paraqitjen, vlerësimin dhe përzgjedhjen e kërkesave nga institucionet, organizatat dhe individët e përshtatshëm në Shqipëri do të jenë të njëjta me ato që zbatohen për institucionet, organizatat dhe individët e Shteteve Anëtare të Bashkimit Europian.

3. Për të marrë pjesë në program, Shqipëria do të paguajë çdo vit një kontribut financiar për buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit Europian në pajtim me nenin 3 të mëposhtëm. Kontributi financiar i Shqipërisë në lidhje me pjesëmarrjen e saj dhe zbatimin e programit do t'i shtohet alokimi vjetor në buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit Europian për detyrimin përkatës të caktuar për të përmbushur detyrimet financiare që rrjedhin nga forma të ndryshme të masave të nevojshme për realizimin, menaxhimin dhe operimin e programit.

4. Për procedurat në lidhje me kërkesat, kontratat dhe raportet, si dhe për aspektet e tjera administrative të programit do të përdoret një nga gjuhët zyrtare të Komunitetit.

Neni 3 **Kontributi financiar**

Rregullat që rregullojnë kontributet financiare të Shqipërisë janë të përcaktuara në

² GZ L 310, 9.11.2006, f. 15

aneksin I.

Pjesë e atij kontributi financiar mund të financohet nga instrumenti përkatës i ndihmës së huaj të Komunitetit, nëse këtë e kërkon Shqipëria³.

Neni 4

Raportimi dhe vlerësimi

Pa cenuar përgjegjësitë e Komisionit dhe Gjykatave të Auditorëve të Komuniteteve Europiane në lidhje me monitorimin dhe vlerësimin e programit, pjesëmarrja e Shqipërisë në program do të monitorohet vazhdimisht mbi një bazë partneriteti duke përfshirë Komisionin dhe Shqipërinë. Shqipëria i paraqet Komisionit raporte përkatëse dhe merr pjesë në aktivitete të tjera specifike të parashikuara nga Komuniteti në këtë kontekst.

Në pajtim me rregulloret e Këshillit (EC, Euratom) Nr.1605/2002 të datës 25 qershor 2002 mbi rregulloren financiare të zbatueshme për buxhetin e përgjithshëm të Komuniteteve Europiane⁴ dhe rregulloren e Komisionit (EC, Euratom) Nr. 2342/2002 që përcakton rregulla të detajuara për zbatimin e rregullores së Këshillit Nr 1605/2002⁵ të datës 23 dhjetor 2002 dhe me rregullat e tjera që i referohen këtij memorandum mirëkuptimi, kontratat e lidhura me përfituesit e programit të vendosur në Shqipëri parashikojnë auditime financiare dhe të tjera, mbi bazën e dokumenteve dhe në terren, që duhet të kryhen në çdo kohë nga agjentët e Komisionit, ose nga persona të tjerë të autorizuar nga Komisioni.

Agjentët e Komisionit dhe personat e tjerë të autorizuar nga Komisioni do të kenë të drejtën e hyrjes së përshtatshme në dokumente dhe tek i gjithë informacioni i kërkuar për të kryer këto auditime, duke përfshirë formatin elektronik. Kjo e drejtë hyrjeje parashikohet shprehimisht në kontratat e lidhura për të zbatuar instrumentet e përmendura në këtë Memorandum. Gjykata Europiane e Auditorëve ka të njëjtat të drejta si dhe Komisioni.

Neni 5

Dispozita të fundit

Ky memorandum mirëkuptimi zbatohet për kohëzgjatjen e programit. Megjithatë, nëse Komuniteti European vendos për të zgjatur afatin pa ndonjë ndryshim thelbësor në program, ky memorandum do të zgjatet përkatësisht dhe automatikisht nëse asnjë prej Palëve nuk e denoncon atë brenda një muaji nga vendimi për zgjatjen e afatit.

Projektet dhe aktivitetet e papërfunduara në momentin e pushimit të fuqisë do të vazhdojnë deri në përmbyshjen e tyre sipas kushteve të parashikuara në këtë memorandum mirëkuptimi, si dhe masave kontraktuale që zbatohen për këto projekte dhe aktivitete dhe dispozitat e aneksit II.

Aneksat janë pjesë integrale e këtij memorandum mirëkuptimi.

Ky memorandum mirëkuptimi mund të ndryshohet me shkrim me pëlqimin e përbashkët të Palëve.

Ky memorandum mirëkuptimi hyn në fuqi në datën e marrjes së njoftimit me shkrim nëpërmjet kanaleve diplomatike me anë të të cilit Republika e Shqipërisë njofton Komisionin që janë përmbyshur kërkesat ligjore të brendshme për hyrjen e tij në fuqi.

Bërë në më Bërë në më

³ Shuma e plotë e asistencës nga ndihma e huaj e Komunitetit do të tregohet në Memorandumin e Financimit në Programin Kombëtar vjetor në lidhje me këtë asistencë (fonde të veçanta të para-aderimit)

⁴ GZ L 248, 16.9.2002, f. 1. Rregullore e ndryshuar së fundi me Rregulloren (EC, Euratom) Nr 1995/2006 (GZ L 390, 30.12.2006, f. 1.)

⁵ GZ L 357, 31.12.2002, f. 1 Rregullore e ndryshuar së fundi me Rregulloren (EC, Euratom) Nr 478/2007 (GZ L 111, 28.04.2007, f. 13.)

Për Republikën e Shqipërisë:

Z. Genc Ruli

Minisër i Ekonomisë, Tregtisë dhe
Energjetikës

Për Komisionin:

në emër të Komunitetit European

Z Günter Verheugen

Zëvendëspresident i Komisionit

ngarkuar me Ndërmarrjet dhe
Industrinë

Aneksi I

RREGULLAT

QË RREGULLOJNË KONTRIBUTIN FINANCIAR TË SHQIPËRISË NË PROGRAMIN E VEÇANTË PËR SIPËRMARRJEN DHE NOVACIONIN (EIP) TË PROGRAMIT KUADËR TË KONKURRUESHMËRISË DHE NOVACIONIN (CIP)

I. Llogaritja e kontributit financiar të Shqipërisë

1. Kontributi financiar që duhet të paguhet nga Shqipëria në buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit European për të marrë pjesë në EIP përcaktohet çdo vit në raport me dhe si shtesë e caktimit vjetor në buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit European për detyrimin përkatës të caktuar të pjesëve që nevojitet për zbatimin, menaxhimin dhe operimin e EIP-së.

2. Faktori i proporcionalitetit që rregullon kontributin e Shqipërisë do të arrihet nëpërmjet vendosjes së një raporti ndërmjet prodhimit të brendshëm bruto të Shqipërisë me çmimet e tregut dhe shumës së produkteve të brendshme bruto me çmimet e tregut në të njëjtin vit, të Shteteve Anëtare të Bashkimit European dhe Shqipërisë:

$$(\text{GDP me çmimet e tregut për Shqipërinë}) / (\text{GDP me çmimet e tregut për BE-në 27 + Shqipërinë}) = \text{faktori i proporcionalitetit}$$

$$(\text{faktori i proporcionalitetit}) \times (\text{alkimi vjetor për EIP-në në buxhetin e përgjithshëm të BE-së}) = \text{kontributi vjetor i Shqipërisë në EIP.}$$

Ky raport llogaritet mbi bazën e të dhënave të fundit statistikore që i takojnë të njëjtit vit nga Zyra Statistikore e Komuniteteve Europiane (EUROSTAT), që ofrohet në momentin e publikimit të projektbuxhetit paraprak të Bashkimit European.

3. “Programi i veçantë për sipërmarrjen dhe novacionin (EIP) të programit kuadër të konkurrueshmërisë dhe novacionit (2007 deri 2013)” lejon mënyrën “à la carte”, d.m.th. është e mundur për Shqipërinë të zgjedhë sferat EIP në të cilat do të marrë pjesë. Kontributi financiar duhet të paguhet vetëm për ato fusha.

4. Fushat në të cilat Shqipëria merr pjesë janë ato të përcaktuara në nenet 21-23 të vendimit nr 1639/2006/EC të Parlamentit European dhe të Këshillit të datës 24 tetor 2006:

- projekte pilot dhe të riprodhimit në treg të novacionit dhe ekonovacionit;
- analiza e politikave, zhvillimi, bashkërendimi dhe binjakëzimi.

5. Këto sfera përputhen me pjesët e mëposhtme të buxhetit të EIP-së:

Projekte pilot dhe të riprodhimit në treg të novacionit dhe ekonovacionit	25 %
Analiza e politikave, zhvillimi, bashkërendimi dhe binjakëzimi	6 %
	31%

6. Shqipëria merr pjesë në 31% të EIP-së. Nëse Shqipëria aplikon suksesshëm për një ftesë e mundshme për pjesëmarrje në Rrjetin e Ndërmarrjeve në Europë të lançuar gjatë programit (që përputhet me 17% të buxhetit të EIP-së), Shqipëria do të marrë pjesë në 48% të programit gjatë viteve në të cilat projekti shqiptar merr grandin në bazë të kësaj ftese.

Që nga viti 2008, kontributi i saj financiar llogaritet si më poshtë:

$$\text{Buxheti EIP për vitin (n)} \times (\% \text{ të EIP-së në të cilin Shqipëria merr pjesë}) \times \text{faktorin e}$$

proporcionalitetit të Shqipërisë = kontributi vjetor i Shqipërisë për në EIP.

7. Do të zbatohet një normë me faza:

70% në 2008

75% në 2009

80% në 2010

85% në 2011

90% në 2012

95% në 2013

8. Kontributi i Shqipërisë do të zbatohet si më poshtë për çdo vit financiar:

- kontributi sipas faktorit të proporcionalitetit të caktuar në pajtim me paragrafin 2, të shumëzuar me përqindjen e buxhetit të EIP-së për vitin në të cilin Shqipëria merr pjesë, në pajtim me paragrafin 6, të shumëzuar me normën sipas fazave në pajtim me paragrafin 7.

9. Kontributi financiar që duhet të paguhet nga Shqipëria në buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit Europian për të marrë pjesë në dy komponentët e programit janë si më poshtë:

EUR 36,738 për 2008

10. Bazuar në këtë metodë financiare dhe mbi një supozim të rritjes vjetore të GDP-së prej 2,3% për BE-në dhe 6.0% për Shqipërinë, kjo çon në kontributet vjetore treguese të mëposhtme:

EUR 42.124 për 2009

EUR 48.561 për 2010

EUR 58.348 për 2011

EUR 64.533 për 2012

EUR 73.102 për 2013

11. Komisioni i komunikon Shqipërisë, sa më parë të jetë e mundur pas hyrjes në fuqi të këtij memorandum mirëkuptimi, informacionin e mëposhtëm së bashku me materialin paraprak përkatës:

- shumat e detyrimit përkatës të caktuar në deklarin e shpenzimeve të projektbuxhetit paraprak të Komuniteteve Europiane që i takojnë EIP-së;

- shumën e parashikuar të kontributeve që rrjedhin nga projektbuxheti paraprak, që i takon pjesëmarrjes së Shqipërisë në EIP, në pajtim me paragrafët 1 deri 8.

12. Sapo të jetë miratuar buxheti i përgjithshëm, Komisioni i komunikon Shqipërisë, në një deklarin të shpenzimeve që i takojnë pjesëmarrjes së Shqipërisë, shumat përfundimtare që përmenden në nënparagrafin e parë.

13. Kontributi i Shqipërisë do të mbulojë shpenzimet në lidhje me përgatitjen, zhvillimin dhe realizimin e projekteve të parashikuara në program.

14. Shpenzimet e udhëtimit dhe ditore, të shkaktuara nga përfaqësuesit dhe ekspertët e Shqipërisë për qëllimet e marrjes pjesë si vëzhgues në punën e Komitetit të përmendur në nenin 46.1(a) të vendimit Nr 1639/2006/EC të Parlamentit Europian dhe të Këshillit të datës 24 tetor 2006 që vendos Programin Kuadër të Konkureshmërisë dhe Novacionit (Komiteti Menaxherial i EIP-së), ose takime të tjera në lidhje me zbatimin e programit rimbursohen nga Komisioni mbi të njëjtën bazë dhe në pajtim me procedurat tashmë në fuqi për përfaqësuesit e Shteteve Anëtare të Bashkimit Europian.

15. Rregullorja financiare e zbatueshme në buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit Europian zbatohet për menaxhimin e kontributit të Shqipërisë.

II. Pagesa e kontributit financiar të Shqipërisë

1. Me hyrjen në fuqi të këtij memorandum mirëkuptimi, dhe në fillim të çdo viti pasues financiar, Komisioni i dërgon Shqipërisë një ftesë për fonde të shprehur në euro, që përputhet me kontributin e saj në shpenzimet e mbuluara nga ky memorandum mirëkuptimi.

2. Ky kontribut paguhet në euro në një llogari bankare në euro të Komisionit.

3. Shqipëria e paguan kontributin e saj financiar për shpenzimet vjetore në pajtim me ftesën për fonde jo më vonë se tre muaj pas datës së ftesës. Çdo vonesë në pagesën e kontributit

shkakton pagesën e interesit të munguar nga Shqipëria për shumën e prapambetur nga data e kërkuar për t'u paguar. Norma e interesit do të jetë norma e zbatuar nga Banka Qendrore Europiane për operacionet e saj kryesore të rifinancimit, që publikohet në serinë C të Gazetës Zyrtare të Bashkimit Europian, në fuqi që nga dita e parë kalendarike e muajit në të cilin bie data e kërkuar për t'u paguar, e rritur me 3.5 pikë përqindjeje.

Nëse vonesa në pagesën e kontributit është e tillë që mund të rrezikojë seriozisht zbatimin dhe menaxhimin e efektshëm të të gjithë ose një pjese të programit, dhe në mungesë të pagesës në 20 ditë pune pas letrës formale të kujtesës të dërguar Shqipërisë nga Komisioni, pjesëmarrja e Shqipërisë në program për vitin përkatës do të pezullohet, pa cenuar detyrimin e Komunitetit në pajtim me kontratat tashmë të lidhura.

Aneksi II

Kontrolli financiar, rikuperimi dhe masat e tjera kundër mashtrimit

I. Kontrolli dhe masat e Komunitetit kundër mashtrimit

1. Në pajtim me rregulloren financiare të zbatueshme për buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit Europian dhe me rregullat e tjera të përmendura në këtë memorandum mirëkuptimi, kontratat e lidhura me përfituesit e programit të vendosur në Shqipëri parashikojnë auditime financiare dhe të tjera që kryhen në çdo kohë në ambientet e përfituesve dhe nënkontraktorëve të tyre nga agjentët e Komisionit ose nga persona të tjerë të autorizuar nga Komisioni.

2. Agjentët e Komisionit dhe personat e tjerë të autorizuar nga Komisioni do të kenë të drejtën e hyrjes së përshtatshme në kantiere, vende pune, dokumente dhe tek i gjithë informacioni i kërkuar për të kryer këto auditime, duke përfshirë formatin elektronik. Kjo e drejtë hyrjeje parashikohet shprehimisht në kontratat e lidhura për të zbatuar instrumentet e përmendura në këtë memorandum. Gjykata Europiane e Auditorëve ka të njëjtat të drejta si dhe Komisioni.

3. Në kuadrin e këtij memorandum, Komisioni/OLAF (Zyra Europiane Kundër Mashtrimit) autorizohet të kryejë kontrolle në terren si dhe inspektime në territorin e Shqipërisë, në pajtim me dispozitat procedurale të rregullores së Këshillit (Euratom, EC) Nr 2185/96 të datës 11 nëntor 1996.

4. Këto kontrolle dhe inspektime përgatiten dhe kryhen në bashkëpunim të ngushtë me autoritetet kompetente të Shqipërisë të caktuara nga autoritetet e Shqipërisë, që mund të njoftohen në kohën e duhur për objektin, qëllimin dhe bazën ligjore të kontrolleve dhe inspektimeve, në mënyrë që të mund të japin të gjithë ndihmën e duhur.

5. Nëse autoritetet e interesuara të Shqipërisë dëshirojnë, kontrollet dhe inspektimet në terren mund të kryhen bashkërisht me to:

- nëse pjesëmarrësit në program kundërshtojnë kontrollin dhe inspektimin në terren, autoritetet e Shqipërisë, që veprojnë në pajtim me rregullat e brendshme, u japin inspektorëve të Komisionit/OLAF atë ndihmë që atyre u duhet për t'u mundësuar të përmbushin detyrat e tyre për kryerjen e një kontrolli ose inspektimi në terren.

- Komisioni/OLAF raporton sa më shpejt të jetë e mundur tek autoritetet e Shqipërisë çdo fakt ose dyshim në lidhje me një parregullsi që ka dalë në dukje gjatë kontrollit ose inspektimit në terren. Në çdo rast Komisionit/OLAF-it i kërkohet të informojë autoritetin e sipërpërmendur në lidhje me rezultatin e këtyre kontrolleve dhe inspektimeve.

II. Informacioni dhe konsultimi

1. Për qëllimin e zbatimit të përshtatshëm të këtij aneksi, autoritetet kompetente të Shqipërisë dhe autoritetet e Komunitetit shkëmbejnë rregullisht informacion dhe, me kërkesë të një prej Palëve, zhvillojnë konsultime.

2. Autoritetet kompetente të Shqipërisë informojnë Komisionin pa vonesë për çdo fakt ose dyshim që ka tërhequr në vëmendjen e tyre në lidhje me lidhje me një parregullsi në lidhje me përfundimin dhe zbatimin e kontratave të lidhura në zbatim të instrumenteve të përmendura në këtë memorandum.

III. Masat administrative dhe gjobot

Pa cenuar zbatimin e ligjit penal në Shqipëri, masat administrative dhe gjobot mund të

vendosen nga Komisioni në pajtim me rregulloren financiare të zbatueshme për buxhetin e përgjithshëm të Bashkimit European.

IV. Rikuperimi

Vendimet e marra nga Komisioni brenda kuadrit të këtij memorandum, që caktojnë një detyrim financiar mbi personat e ndryshëm nga shtetet, janë të ekzekutueshme në Shqipëri. Ekzekutimi rregullohet nga rregullat e procedurës civile në fuqi në shtetin në territorin e të cilit ai zbatohet. Urdhri i ekzekutimit i bashkëngjitet vendimit, pa formalitet tjetër përveç verifikimit të autenticitetit të vendimit, nga autoriteti i brendshëm që cakton Qeveria e Shqipërisë për këtë qëllim dhe ia bën të ditur Komisionit. Pasi të jenë përfunduar këto formalitete me kërkesë të Komisionit, ky i fundit vazhdon me ekzekutimin në pajtim me ligjin e brendshëm, duke e sjellë çështjen drejtpërdrejt tek autoriteti kompetent. Ligjshmëria e vendimit të Komisionit i nënshtrohet kontrollit të Gjykatës së Drejtësisë së Komuniteteve Europiane.

Vendimet e dhëna nga Gjykata e Drejtësisë e Komuniteteve Europiane, në pajtim me një dispozitë arbitrazhi në një kontratë brenda kuadrit të këtij memorandum, janë të ekzekutueshme me të njëjtat kushte.